

דף סיכום בחינה

מזהה בחינה: 001000276789 מזהה סטודנט: 274944

שם קורס: לשון הרע בהלכה ובמשפט

מספר שאלה	ניקוד מירבי	ציון
1	80.00	67.00
2	20.00	18.00

0

ציון בחינה סופי : 92.00

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

פקולטה למשפטים - בחינה מועד א' תשפ"ד - קורס לשון הרע בהלכה ובמשפט (99-9046-01)

משך הבחינה: שעתיים

ללא חומר עזר מלבד הנספחים המצורפים לבחינה.

זיו לנדמן הוא כתב לענייני דתיים באתר ynet. שמו של לנדמן התפרסם לתהילה בזכות מאמר ידוע שכתב באתר, אשר נשאה את הכותרת "דברים מפתיעים שלא ידעתם על חברי כנסת חרדים".

בין היתר כתב לנדמן –

"הידעתם? מי שכותב את המדור ההלכתי 'צדק ומשפט' בירחון הידוע 'משפחה', תחת שם העט א.ש. מרדכי, הוא לא פחות מחבר הכנסת ואיש הציבור הידוע צבי ינקלביץ! כן כן, ח"כ ינקלביץ מתברר כאיש הלכה ויודע ספר, מה תגידו על זה? ובואו אני אחדש לכם עוד משהו: באחד המאמרים ההלכתיים בירחון, ינקלביץ עסק בשאלה המרתקת 'האם מותר לאדם חרדי להגיש תביעה לבית משפט שאינו דן לפי דין תורה', והגיע למסקנה שהדבר מותר. ומכאן רבותיי לחבר כנסת נוסף... וכו'".

ח"כ צבי ינקלביץ קרא בתדהמה את מה שנאמר עליו בכתבה, וכעסו גאה בו: ראשית, נוח היה לו עם שם העט "א.ש. מרדכי" וכעת נחשפה הזהות; שנית, הוא העדיף תמיד מטעמי ענווה שיחשבו כי הוא בור ועם הארץ, וכעת התגלה ברבים כי הוא תלמיד חכם ואיש ספר; ושלישית, הכתב לנדמן לא דייק כל כך כאשר כתב כי המסקנה ההלכתית של הח"כ ינקלביץ הייתה להתיר את הפנייה לבתי משפט, שכן, בפועל, מסקנת ינקלביץ במאמרו הייתה רק ש"יש מקום להקל בכך" (שזוהי לשון מעט פחות נחרצת). הפרסום בדבר ההיתר לפנות לבתי משפט מכאיב לינקלביץ גם משום שבשכנותו גרים אנשים המתנגדים באופן נחרץ לפנות לבתי משפט שאינם דנים לפי דין תורה, והם אף עלולים להתנכל לו.

לאור האמור, נא ענו על השאלות הבאות:

א. האם במישור ההלכתי (לא המשפטי) נפל פסול בפעולותיו של לנדמן? נמקו.

ב. ינקלביץ הכועס הגיש גם תביעה בבית המשפט בתל אביב נגד העורך של אתר ynet, ריצ'רד פרימונט (אתם מן הסתם שואלים כיצד הוא עשה זאת, אם יש בעיה הלכתית להגיש תביעות לבתי משפט... אך נא התעלמו מקושי זה. הניחו למשל שהתשובה היא כי העורך אינו יהודי, ולכן מותר לכל הדעות לתבוע אותו בבית משפט וכדומה). בתביעה נטען, כי הפרסום הנ"ל ב-ynet, בו נכתב כאמור כי ינקלביץ מתיר פניה לבתי משפט, מהווה לשון הרע, שכן הוא מבזה אותו בקרב שכניו, וכאמור גם אינו לגמרי מדויק (מה גם שלנדמן בחוצפתו לא פנה אפילו לקבל תגובה מינקלביץ), ולפיכך ינקלביץ דורש תיקון, התנצלות ופיצוי. כיצד יפסוק בית המשפט?

[הנחיה - אין צורך להיכנס לשאלות של גובה פיצוי ו/או לדון בסעיף 7א לחוק ובסוגיות הקשורות בו].

א) מבחינת ההלכה עלינו לבחון האם מדובר באחד מן האיסורים בחז"ל. "לא תלך רכיל בעמירך" נחלק ל-3 קטגוריות והן רכילות, לשון הרע ומוציא שם רע. ישנן פרשנויות שונות למושג רכילות, כאשר ישנן פוסקים ביניהם החפץ חיים ורבי יוסף קארו אשר גורסים כי מדובר בהעברת מידע מסכסך (בדומה למובן הצר של הנמימה), וישנם פוסקים כמו הרב הירש שטוענים כי מדובר בהעברת מידע פרטי (בדומה למובנה הרחב של הנמימה). החפץ חיים בנוסף גורס כי העברת מידע פרטי נכנס תחת אבק הרכילות, שהוא אמרה שאינה נמצאת בליבת האיסור אך כן קשורה אליה.

פרסום שמו

מבחינת פרסום שמו של מרדכי נראה כי מדובר במידע פרטי שלו שהוא לא רצה שיחשף ולכן אסור לפרסמו (גם אם מדובר ברכילות או באבק הרכילות). עם זאת נשאלה השאלה האם מותר לחשוף מידע של אדם שלא תוך פגיעה באמונו, ללא נזק וגם ללא גנאי. הכוונה שמרדכי אינו סיפר באופן ישיר ללנדמן את המידע, מדובר במידע שאין בו נזק קונקרטי, ואין בו משום גנאי. חלק מהפוסקים גרסו שניתן לספר, כי לא ניתן לצפות מאדם שמידע שלא מזיק ואינו בו גנאי והוא לא שיתף אותו בעצמו לא יתפרסם. מכאן שלכאורה אין בעיה בהפצת המידע מצד לנדמן. מאידך חלק מהפוסקים גרסו כי לא ניתן לפרסם מידע זה גם אם אין פגיעה באמונו, משום שמדובר במידע פרטי של אדם שהוא לא רוצה שייחשף ולכן הפרסום אסור.

נבחן האם עומדות ללנדמן הגנות בנושא:

מחלוקת האם היתר ה"תועלת" כולל רק מניעת נזק כמו בדוגמאות ה"ח"ח, או גם תועלת כללית לימודית וכד' (5-)

היתר לתועלת - להיתר זה 7 תנאים שכתב החפץ חיים אך הם נחלקים ל-3 עקרונות שניתן לבחון לפיהם (אמינות ודיוק המידע, הכוונה, המידתיות):

1. אמיתות המידע - נראה כי המידע נכון.
2. פרשנות נכונה - נראה כי הפרשנות של המידע נכונה.
3. תוכחה/מתן הזדמנות - לנדמן לא נתן לינקלביץ הזדמנות לספר בעצמו את המידע שכן גם לא רצה שיחשף.
4. דיוק - המידע מדויק.
5. מניע/כוונה - על כוונתו של לנדמן בפרסום להיות לתועלת. הכוונה שמטרתו העיקרית היא לתועלת ולא "על הדרך". עולה השאלה באשר לתועלת שבתפקיד עבודת העיתונאי. מחד, תכלית עבודתם היא פרסום לצורך התפרנסות, כך שמטרתם העיקרית היא עושרם. מאידך, העיתונאים הם "כלבי השמירה" של הדמוקרטיה, מכאן שתפקידם הוא פרסום לצורך מטרה ציבורית, מניעת שחיתות ושמירה על הדמוקרטיה. הם רואים את השליחות שבעבודתם בדומה לרופא שמרגיש שליחות בעבודתו למרות שזו גם מפרנסת אותו. במקרה זה קשה להגיד שהפרסום באשר לשמו של ינקלביץ מטרתו העיקרית היא לתועלת ושליחות הציבורית. בנוסף, נרשם כי שמו של לנדמן התפרסם לתהילה בזכות מאמרו, לכן ניכר כי התועלת היתה לצורך תהילתו האישית ולא הציבורית.
- באופן כללי עצם פרסום פרטים אישיים על כמה וכמה חברי כנסת, כל זאת על מנת לזכות בתהילה ופרסום הוא שגוי מן היסוד, ומהווה מעבר על איסור הרכילות גם אם אין בדברים משום גנאי כאמור.
6. אמצעים אלטרנטיביים - לא נראה שבוצעו אמצעים אלטרנטיביים לפני הפרסום.
7. מידתיות הנזק - אמנם לא נגרם נזק רב באשר לחשיפת שמו, אך התרחשה פגיעה סובייקטיבית מפני שפורסם מידע אישי של ינקלביץ שלא רצה שיחשף, ולכן מדובר בנזק לפי ההלכה. אך נראה שהפגיעה מידתית לפרסום.

הסכמה מראש

מחד נטען כי חברי כנסת הם נבחרו הציבור ואמורים לדעת שהם חשופים לביקורת וללשון הרע. עם זאת נכתב במאמרו של אריאל בעניין כי הגם שחברי הכנסת נבחרו על ידי הציבור והם יודעים כי המערכת מקולקלת, אין זה אומר שהם מסכימים מראש ללשון הרע. הם לכל היותר משלימים עם התופעה על מנת שיוכלו לבצע את תפקידם. אך למרות זאת, תפקיד נבחרו הציבור הוא גם לתת דין וחשבון לציבור. מדובר בחוזה שנערך בין הציבור לבין נבחריו. אדם לא יכול להיכנס למערכת שפועלת בצורה מסוימת וכך היא מתנהלת ולצפות להתחמק מביקורת על ידי איסור לשון הרע. בענייננו קשה להגיד שמדובר בביקורת קונקרטי ורלוונטית לתפקידו של ינקלביץ לכן נראה שהיתר זה לא יעמוד לו.

נראה כי נפל פגם בהתנהלותו שכן לא יצליח להוכיח שהמניע היה לתועלת.

חשיפתו כחכם ואיש ספר

אמירת שבח כ"אבק" (3-)

באופן דומה ניתן להתייחס לטענתו השנייה בכך שנחשף שהוא תלמיד חכם ואיש ספר, מחד מדובר במידע פרטי שאינו רצה לחשוף ולכן זה אסור, אך מאידך אין במידע משום גנאי או פגיעה באמונו ואף לא נזק קונקרטי.

היתר לתועלת

1. אמיתות המידע - נראה כי המידע נכון.
2. פרשנות נכונה - נראה כי הפרשנות של המידע נכונה.
3. תוכחה/מתן הזדמנות - לנדמן לא נתן לינקלביץ הזדמנות לספר בעצמו את המידע שכן גם לא רצה שיחשף.
4. דיוק - המידע מדויק.
5. מניע/כוונה - על כוונתו של לנדמן בפרסום להיות לתועלת. הכוונה שמטרתו העיקרית היא לתועלת ולא "על הדרך". באשר לתועלת שבתפקיד עבודת העיתונאי כאמור, מחד תכלית עבודתם היא פרסום לצורך התפרנסות, כך שמטרתם העיקרית היא עושרם. מאידך, העיתונאים הם "כלבי השמירה" של הדמוקרטיה, מכאן שתפקידם הוא פרסום לצורך מטרה ציבורית, מניעת שחיתות ושמירה על הדמוקרטיה. במקרה זה קשה להגיד שהפרסום באשר לחוכמתו של ינקלביץ מטרתו העיקרית היא לתועלת ושליחות הציבורית. כאמור, נרשם כי שמו של לנדמן התפרסם לתהילה בזכות מאמרו, לכן ניכר כי התועלת היתה לצורך תהילתו האישית ולא הציבורית.
6. אמצעים אלטרנטיביים - לא נראה שבוצעו אמצעים אלטרנטיביים לפני הפרסום.

7. מידתיות הנזק - אמנם לא נגרם נזק רב באשר לחשיפתו כאיש חכם, אך התרחשה פגיעה סובייקטיבית מפני שפורסם מידע אישי של ינקלביץ שלא רצה שיחשף ולכן מדובר בנזק לפי ההלכה. אך נראה שהפגיעה מידתית לפרסום.

הסכמה מראש

מחד נטען כי חברי כנסת הם נבחרו הציבור ואמורים לדעת שהם חשופים לביקורת וללשון הרע. עם זאת נכתב במאמרו של אריאל בעניין כי הגם שחברי הכנסת נבחרו על ידי הציבור והם יודעים כי המערכת מקולקלת, אין זה אומר שהם מסכימים מראש ללשון הרע. הם לכל היותר משלימים עם התופעה על מנת שיוכלו לבצע את תפקידם. אך למרות זאת, תפקיד נבחר הציבור הוא גם לתת דין וחשבון לציבור. מדובר בחוזה שנערך בין הציבור לבין נבחריו. אדם לא יכול להיכנס למערכת שפועלת בצורה מסוימת וכך היא מתנהלת ולצפות להתחמק מביקורת על ידי איסור לשון הרע. בענייננו קשה להגיד שמדובר בביקורת קונקרטי ורלוונטי לתפקידו של ינקלביץ לכן נראה שהיתר זה לא יעמוד לו.

נראה כי נפל פגם בהתנהלותו שכן לא יצליח להוכיח שהמניע היה לתועלת.

חשיפת דעתו באשר לפניה לבימ"ש

באשר לטענתו השלישית בדבר ההיתר פנייה לבימ"ש, מדובר במידע שהוא מסכסך שכן יגרום לשכניו שמתנגדים לפניה לבימ"ש להתנכל לו. מכאן שמדובר במעבר על איסור לפי דעתו של החפץ חיים. נבחן האם עומדות לנדמן הגנות בנושא:

היתר לתועלת - להיתר זה 7 תנאים שכתב החפץ חיים אך הם נחלקים ל-3 עקרונות שניתן לבחון לפיהם

1. אמיתות המידע - המידע אינו נכון. ינקלביץ לא אמר שמותר לאדם חרדי להגיש תביעה לבית משפט שאינו דן לפי דין תורה, אלא שיש להקל בכך.
2. פרשנות נכונה - נראה שלא הייתה פרשנות נכונה למידע שכן ישנה פרשות אחרת שמקלה יותר.
3. תוכחה/מתן הזדמנות - לא ניתנה לינקלביץ הזדמנות להגיב כלל למידע שפני שפורסם.
4. דיוק - המידע אינו מדויק כפי שניתן לראות.
5. מניע כוונה - על כוונתו של לנדמן בפרסום להיות לתועלת. הכוונה שמטרתו העיקרית היא לתועלת ולא "על הדרך". באשר לתועלת שבתפקיד עבודת העיתונאי כאמור, מחד תכלית עבודתם היא פרסום לצורך התפרנסות, כך שמטרתם העיקרית היא עושרם. מאידך, העיתונאים הם "כלבי השמירה" של הדמוקרטיה, מכאן שתפקידם הוא פרסום לצורך מטרה ציבורית, מניעת שחיתות ושמירה על הדמוקרטיה. במקרה זה נוכל להגיד שחשוב לספר על דעותיהם של חברי הכנסת בעניינים מסוימים שכן הדבר מתקשר לביקורת הציבורית שהיא חלק מהתפקיד. עם זאת כאמור המידע לא מדויק וזה בעייתי.
6. אמצעים אלטרנטיביים - לנדמן לא השתמש באמצעים אחרים כלשהם לפני הפרסום. לכל הפחות יכול היה לפנות לינקלביץ לשאול את תגובתו באשר לפרסום אשר היה מחדד לו את דעתו האמיתית.
7. מידתיות הנזק - נראה כי הנזק ביחס לפרסום הוא גבוה, שכן יתכן ושכניו של ינקלביץ יתנכלו לאור הפרסום. על לנדמן לשקול לפני הפרסום את הנזק שיגרם כתוצאה מהפרסום, ובמידה ומדובר בנזק משמעותי עליו להימנע מלפרסמו.

הסכמה מראש

מחד נטען כי חברי כנסת הם נבחרו הציבור ואמורים לדעת שהם חשופים לביקורת וללשון הרע. עם זאת נכתב במאמרו של אריאל בעניין כי הגם שחברי הכנסת נבחרו על ידי הציבור והם יודעים כי המערכת מקולקלת, אין זה אומר שהם מסכימים מראש ללשון הרע. הם לכל היותר משלימים עם התופעה על מנת שיוכלו לבצע את תפקידם. אך למרות זאת, תפקיד נבחר הציבור הוא גם לתת דין וחשבון לציבור. מדובר בחוזה שנערך בין הציבור לבין נבחריו. אדם לא יכול להיכנס למערכת שפועלת בצורה מסוימת וכך היא מתנהלת ולצפות להתחמק מביקורת על ידי איסור לשון הרע. בענייננו יתכן וההיתר יעמוד לו מפני שיוכל לטעון שמדובר בפרסום שנועד לשרת תכלית ציבורית והיא חשיפת דעותיו של חבר הכנסת שתאפשר ביקורת ציבורית.

נראה כי נפל פגם בהתנהלותו של לנדמן, עם זאת יתכן ויאושר לו היתר הסכמה מראש.

ב) ראשית נבחן האם מדובר בלשון הרע לפי ס' 1. בהתאם לסעיף זה עלינו לבחון האם פרסומו של לנדמן באתר ווינט, גרם לינקלביץ להשפלה וביזוי בפני הבריות. נראה כי ינקלביץ הושפל מן המידע והוא מבזה בקרב שכניו. עלינו לבחון פגיעה אובייקטיבית ולא בחינה סובייקטיבית של פגיעה בפני הבריות. נקבע בפס"ד שאהה כי יתכן ואדם יושפל בפני בריות מסוימות שהם לרוב הקהילה אליו הוא משתייך, והדבר יחשב כלשון הרע. בענייננו ינקלביץ הושפל בפני שכניו וקהילתו שכן הוא מהקהילה החרדית, ולכן האימרה עולה לכדי לשון הרע.

אך שיקול יחידניות כמו בבוהדנא, יכולים להוביל למסקנה שלא ייתכן כי פרסום על היתר פנייה לבימ"ש נחשב לשה"ר (2-)

ינקלביץ פנה בתביעה אזרחית לבימ"ש, לכן בהתאם לסעיף 7 על פרסום לשון הרע להיות לאדם אחד זולת הנפגע. במקרה שלנו המידע פורסם באמצעי תקשורת, ולכן כמובן שפורסם בפני יותר מאדם אחד. בנוסף ינקלביץ יוכל לתבוע את עורך העיתון בהתאם לסעיף 11(א), ובו אם פורסמה לשון הרע באמצעי תקשורת ישארו באחריות פלילית ואזרחית גם עורך אמצעי התקשורת. בפסיקה נקבע כי במידה וישנו אתר מקוון שמתנהל כמו עיתון לכל דבר ועניין, הוא יחשב גוף תקשורת לעניין הסעיף, וכך גם ווינט.

נבחן האם עומדות לריצוד הגנות:

נראה כי לא עומדת לו הגנה לפי ס' 13.

ס' 14 אמת הפרסום

על מנת שהגנה זו תעמוד, נדרש שהמידע יהיה אמיתי ושיהיה בו עניין לציבור. בנוסף הגנה זו לא תשלל אם לא הוכחה אמיתותו של פרט לוואי שאין בו פגיעה של ממש. נטל ההוכחה להוכחת אמיתות המידע הוא על הנתבע ולא על הנפגע.

נראה כי ריצ'רד יוכל להגיד שמדובר במידע שנלקח במאמרו של ינקלביץ בעצמו ולכן הוא נכון. מנגד ינקלביץ יטען כי המידע לא נכון ופרשנותו שונה ממה שהובן בה. נוכל לטעון לאמת לשעתה לפי פס"ד קראוס ובו נקבע כי אם מדובר במידע שבזמן פרסומו היה אמת ההגנה תעמוד. עם זאת נטען מנגד כי על המידע שמפורסם להיות נכון בזמן פרסומו, שלא כמו במקרה שלנו (פס"ד דיין). גם באשר לטענה שלנדמן הבין את המסופר במאמרו של ינקלביץ כמו כל אדם בר דעת ולכן מדובר באמת לשעתה אין בסיס (פס"ד דיין). נקבע כי המידע שבבסיס הפרסום אינו אמת ולכן גם להרחבה זו ההגנה לא תעמוד.

יחד עם זאת, נקבע עוד בסעיף כי הגנה זו לא תשלל אם לא הוכחה אמיתותו של פרט לוואי שאין בו פגיעה של ממש. השאלה מה ההגדרה לפרט לוואי. עורך העיתון יטען כי באימרתו של לנדמן שינקלביץ "מתיר פנייה לבימ"ש" אין בה שוני של ממש לבין האימרה כי "יש להקל". לכן מדובר בפרט לוואי שגם אם לא הוכחה אמיתותו לא תפגע בהגנה. מנגד כמובן נוכל לטעון כי לא מדובר בפרט לוואי, וכי יש שוני מהותי בין לאפשר לחלוטין לבין "להקל", כך שזה מידע שעומד בבסיס המחלוקת באופן ישיר.

מבחינת עניין ציבורי, נאמר בפס"ד ונטורה כי יש להוכיח מידע שיש בו תכלית ציבורית קונקרטיה ולא סתם מידע צהוב. בענייננו ניתן להוכיח כי מדובר במידע בעל עניין ציבורי שכן הידיעה כי יש גישות שמאפשרות פנייה של האוכלוסייה החרדית לבימ"ש תורמת לציבור באופן קונקרטי.

מכאן שנראה שהגנה זו לא תעמוד לעורך העיתון. עם זאת ככל ותתקבל הטענה בדבר פרט הלוואי (ספק אם כן), יתכן והגנה זו תעמוד לו.

ס' 15 הגנת תום הלב

הגנה זו תעמוד במידה וההתנהלות של העיתון היתה בתו"ל.

פסיקה - 15(2) וק כאשר מדובר בפרסום שיש בו עניין ציבורי מונבר מהרגיל (1-)

העורך יוכל לטעון כי בהתאם לסעיף 15(2) הוטלה עליו חובה חוקית מוסרית או חברתית לביצוע הפרסום. בפס"ד אילנה דיין נדונה השאלה האם לעיתונאים קיימת מערכת יחסים מיוחדת ביניהם לבין הציבור שמאפשרת את הפרסומים הללו מתוך תכלית זו. גם בענייננו יטען כי בין התקשורת לבין הציבור ישנה מערכת יחסים שמחייבת את הפרסום. גופי התקשורת הם "כלבי השמירה" של הדמוקרטיה, והמידע שהם מפרסמים חשוב לצורך שמירה עליה, ומתיחת ביקורת על נבחרי הציבור.

באשר לטענות על מניע הפרסום - כנראה שמטרת הפרסום הייתה לצורך פרסומו של לנדמן בעצמו, ולכן אין מטרה מובהקת ותכלית שמקיימת את החובה המוסרית הנדונה - עם זאת בפס"ד ריבר נקבע כי אין התייחסות למניע הפרסום בהגנה זו.

על מנת לבחון תו"ל נטען כי לנדמן האמין באמיתותו של המידע וכנראה שכך גם העורך של ווינט. מאידך לנדמן, וכך מערכת העיתון לא נקטו אמצעים סבירים להיווכח אם המידע אמת או לא, שכן לא התקשר לברר עם ינקלביץ. נקבע בפסיקה כי במידה וגוף תקשורת מפרסם מידע שהוא לשון הרע, ולא פונה לאדם נשוא האימרה על מנת לברר את עמדתו, הדבר יוכל להיחשב כחוסר תו"ל לעניין הסעיף. מבחינת מידתיות הנזק - נראה שהנזק יגרום להתנכלות של קהילתו של ינקלביץ כנגדו, לכן היה מקום לברר את המידע לפני. משכך יחס הנזק מול התועלת שנתקבלה מהפרסום הוא נמוך.

משלא מתקיים התנאי לעניין שימוש באמצעים סבירים נראה כי מתקיימת חזקה לחוסר תו"ל לפי ס' 16(ב).

לבסוף סוגייה נוספת שעולה היא הימנעותו של ינקלביץ מתביעה של לנדמן עצמו. נקבע בפסיקה כי תביעה כנגד המשתף לשון הרע ולא כנגד היוצר היא פנייה בחוסר תו"ל. אמנם אין התייחסות לגוף פרסומי שכן ניתן לתבוע את מערכת העיתון לפי ס' 11, אך עם זאת ניתן יהיה אולי להקיש בענייננו ולטעון שתביעתו של ינקלביץ כנגד העורך ולא כנגד לנדמן עצמו יכולה להעיד על חסרת תו"ל.

ינקלביץ בתביעתו דרש כמה סעדים והם: תיקון, התנצלות ופיצוי.

לעניין התיקון - בהתאם לסעיף 17 במידה ופורסמה לשון הרע באמצעי תקשורת, כמו בענייננו, לא תעמוד הגנת תו"ל לעורכו או מי שהחליט בפועל על הפרסום, אם הנפגע דרש ממנו לפרסם תיקון של האימרה באותה דרך שבה התפרסם לשון הרע עצמו. משכך במידה ווינט יסרבו, לא תעמוד לריצ'רד הגנת תום לב שכן תו"ל ישלל.

לעניין ההתנצלות, נקבע בפסיקה כי לא ניתן לדרוש מהנתבע התנצלות שכן לא ניתן לדרוש משהו שלא מגיע מהלב (פס"ד ארגון המורים).

פיצוי - ינקלביץ יוכל לדרוש פיצוי לפי ס' 7א ללא הוכחת נזק בסך 50 אלף ש"ח או אם יוכיח כוונה 100 ש"ח (+ צימוד לממד). אם יוכיח נזק אז אפשר לדרוש פיצוי מעבר להגבלה בסעיף.

במידה וריצ'רד יצליח להוכיח את אחד מתתי הסעיפים בסעיף 19, יוכל לזכות בהתחשבות לעניין הפיצוי והסעדים. למשל תיקון והתנצלות. וכן להוכיח שהיה משוכנע באמיתות לשון הרע.

לעניין תיקון - הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 9(2-)

שאלה מס' 2 (20 נק')

חוקר ה"חפץ חיים" יוסף יעקובסון, אמר באחת מהרצאותיו כך: "למדנו על התייחסותו של החפץ חיים לסיטואציה שבה אדם מוצא את עצמו נקלע לחבורה של דוברי לשון הרע, והוא חש אי מסוגלות ואי נעימות להיות יוצא הדופן המעיר לשאר הדוברים או יוצא בהפגנתיות. דרך הנמקתו של החפץ חיים בהתייחסו לסיטואציה זו הינה ייחודית, ומלמדת על ייחודיותו של החפץ חיים ביחס לספרים שקדמו לו העוסקים בלשון הרע". הסבירו את דבריו אלה של החוקר יעקובסון.

החפץ חיים כחלק מכתובת ספרו עסק בכתובת קודקס הלכתי שיעסוק כולו בלשון הרע. חלק אחד מספרו היו הציורים בהם הביא דוגמאות מהחיים האמיתיים על מנת לבאר ולהסביר בצורה טובה וקלה יותר את איסור לשון הרע ואת היתריו.

באחד מן הדוגמאות התייחס לאדם אשר נקלע לחבורה של דוברי לשון הרע, והוא חש אי מוסגלות ואי נעימות יוצאת דופן מלהעיר לדוברים. מכאן החפץ חיים קבע כי **איסורי שמיעה ודיבור הן איסור דרבנן** ולא מדאורייתא. משכך **כבוד הבריות דוחה איסורים מדרבנן**. מכאן שאם האדם חש אי מוסגלות ואי נעימות יוצאי דופן, מותר לו **לא להעיר** ולהישאר במעגל, אך כמובן אסור לו להראות הסכמה עם לשון הרע שנאמר. הדבר מראה את חשיבתו של החפץ חיים לא רק להלכה אלא גם את התחשבותו באדם.

מעבר לכך ספרו חפץ חיים היה ייחודי מאוד בגלל כמה סיבות 1. הספר הייחודי הראשון שעסק אך ורק בלשון הרע. 2. פירוט הלכתי - הוא שאף לאסוף את כל המקורות הקיימים, את כל דבריהם של החכמים בנושא ולעשות קודקס שיכיל את כל ההלכות בעניין. ביצע היקשים הלכתיים. 3. ניתוח התוכן ההלכתי - הניתוח אותו ביצע בספר הוא ניתוח של הפיכת עקרונות לכללים. החפץ חיים הפך את לשון הרע מהלכה למעשה, דבר כמובן שהקל על קיום אותם ההלכות.

מכאן שגם הדוגמה שמצויינת לעיל משקפת את מטרתו של החפץ חיים בספרו, הפיכת עקרונות לכללים, הלכה למעשה וכן גם התייחסות לאדם ביחס להלכה.

[ההנמקה הספציפית מלמדת על שימוש בכלים אנליטיים משטחי הלכה אחרים בנושא לשון הרע \(2\)](#)